

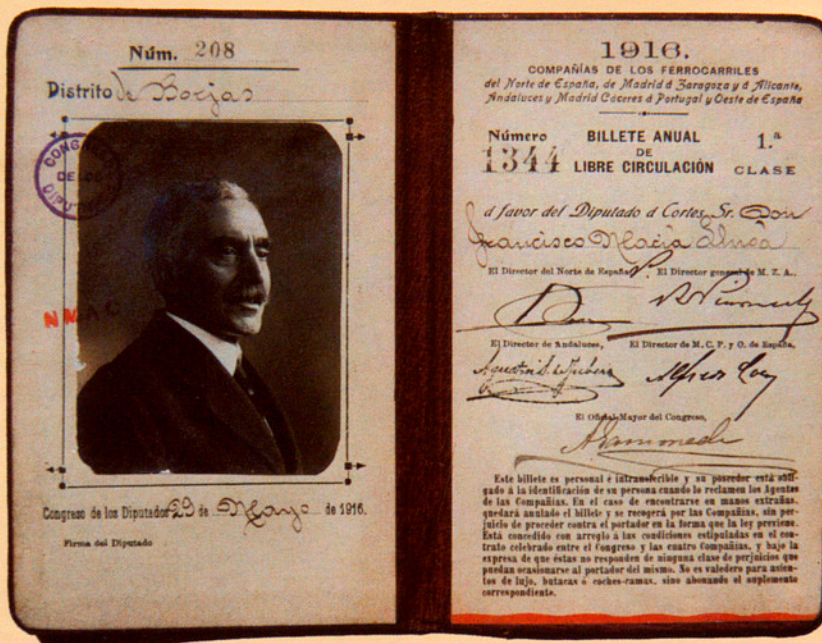
«1984»: L'ANY MACIÀ

F Catalunya es pot dir sense gaires embuts i sense por d'quivocar-se que l'any 1984 el nom de Francesc Macià ha pres el lloc a la profecia catastrofista que va fer Orwell a la seva famosa novel·la. Efectivament, 1984 ha estat «l'any Macià». I això no sols perquè s'ha complert el cinquantè aniversari de la seva mort ni perquè per aquesta raó la Diputació de Barcelona hagi organitzat en el marc de Ca l'Ardiaca l'exposició-homenatge, «L'Avi Macià i el seu temps». També ho ha estat per dues troballes de diferent significació però igualment representatives de la figura de Francesc Macià. D'una banda tenim la troballa de les anomenades «capses verdes» del qui va ser primer president de la Generalitat d'aquest segle i que contenen, entre d'altres papers, una colla de documents personals i aclaridors dels fets de Prats de Molló. De l'altra, ens hem trobat davant d'un fet més anecdòtic, però no menys sentimental, com és la descoberta d'una reproducció a escala d'un llagut que els pescadors de la confraria de la platja de la Mar Bella (Poble Nou) van fer a Macià l'any 1932. No se sap ben bé per quines raons, el llagut s'havia perdut i va ser trobat a Andalusia. També cal recordar que la Generalitat de Catalunya ha publicat enguany un llibre intítulat *Francesc Macià, una vida en imatges*, i que el passat dia 24 de desembre el Molt Honorable President de la Generalitat de Catalunya descobrí un bust a la memòria del President Francesc Macià que ha quedat instal·lat en el pati dels Tarongers.

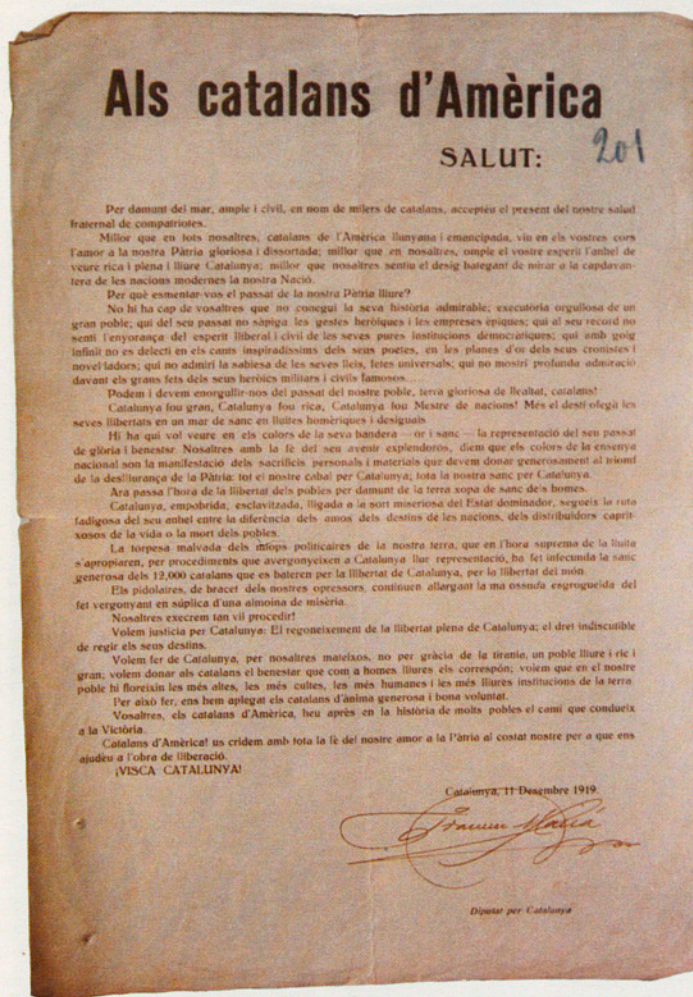
En aquesta història, però, cal anar a pams. La commemoració del cinquantè aniversari de la mort de Francesc Macià, ja ho hem assenyalat, va rebre el suport de l'exposició organitzada per la Diputació de Barcelona. Aquesta exposició va ser inaugurada la diada de Sant Jordi i es va perllongar fins al 30 de maig a Ca l'Ardiaca. Segurament fou aquesta inauguració l'activitat més important de la festa de Sant Jordi d'enguany, que es va escaure coincidint amb Pasqua i la tradicional venda de llibres i roses va ser ajornada fins al cap d'uns quants dies. Tornant, però, a l'exposició sobre Macià i el seu temps, val a dir que el muntatge ha estat menat sota la direcció de l'historiador Enric Ucelay da Cal i Jaume Sobrequés, amb la col·laboració en els muntatges fotogràfics de Francesc Simó i Pau Oliva. La mostra s'inaugurava amb els dos records més antics que es conserven de Francesc Macià: la banda del col·legi on va estudiar a Vilanova l'any 1874 i una fotografia d'estudi, ja clàssica, on el veiem al costat d'un gerro ple de flors. Pel que fa a la resta, l'exposició és un recorregut a través de documents de tota mena mitjançant els quals es pot resseguir la trajectòria no sols personal de Macià, sinó també de l'època i els esdeveni-

ments que li tocà de viure. La mostra estava ordenada cronològicament i afavoria aquesta doble vessant, que es palesava molt millor gràcies a diferents plafons explicatius de caràcter eminentment didàctic. L'exposició va ser possible en primer lloc, gràcies a la col·laboració de la filla de Macià, Maria, i de diferents personalitats i institucions públiques i privades. Amb aquestes ajudes es van donar a conèixer aspectes de la vida i la personalitat de Macià que s'han perdut irremissiblement —la seva casa natal a Vilanova, per exemple— o aspectes que eren desconeguts per les generacions que han crescut sota la més gran ignorància de la història del país.

Això de banda, cal remarcar també alguns aspectes fetitxistes de la mostra, tal com és la possibilitat de contemplar objectes que havien estat d'ús normal de Macià: la seva taula de treball, un fragment d'escopeta amb la qual solia anar a cacera, el rellotge d'or, la cigarra, etcètera. Finalment, un altre aspecte sobre el qual calia fixar l'atenció era un vídeo de poc més de mitja hora de durada i on es recull una colla d'imatges fins ara inèdites de Macià, que comprenen diferents passatges de la seva vida pública i privada.

Un parell de documents que l'acreditaven com a diputat per Catalunya al Congrés davant dels Transports de Ferrocarrils.

Un dels molts manifestes que Macià va adreçar als catalans d'arreu.

En tot cas, la mostra va ser prou significativa per entendre de manera didàctica quins van ser els trets fonamentals d'una personalitat tan complexa com la de Macià, que va patir al llarg de la seva vida profundes evolucionacions en el seu pensament, i que podrien semblar contradictòries amb els seus orígens si els comparem amb el pregon impacte popular de la seva figura política. Val a dir també que aquesta exposició ha estat presentada en diferents poblacions de Catalunya, i entre aquestes Vilanova. També cal remarcar que l'exposició, mentre va estar a Ca l'Ardiaca, va ser visitada per trenta-cinc mil persones.

el misteri de les «capses verdes»

Per aquestes mateixes dates, la premsa es feia ressò de la troballa d'uns documents fins ara perduts i que il·luminaven un dels períodes més foscos, per a la història, de la vida política de Francesc Macià. És a dir, el període posterior a l'any 1925, llavors que l'il·lustre polític hagué d'exiliar-se a Bois-Colombes (França). La recerca d'aquests importants i valuosos documents ja

El permís de residència a França.

havia començat fa uns quants mesos sota l'impuls de la Diputació de Barcelona a l'arxiu de la qual en va ser trobat aquest primer conjunt. Paga la pena de recordar, però, que si no hagués estat per la ferma i decidida voluntat de la família del primer president de la Generalitat d'aquest segle i, molt especialment, pel que fa a la tasca incansable i sense defallencs de la seva filla, Maria Macià, que, lentament des de la seva arribada de l'exili mexicà els anys 50, i amb tota la prudència necessària en aquells anys foscos, tenint-ne coneixement, havia començat a investigar pel seu compte; sense tots aquests factors, dèiem, aquesta descoberta no s'hauria produït tan oportunament.

Quan la situació política va començar a canviar, Maria Macià s'adreçà a Josep Tarradellas, aleshores president de la Generalitat provisional i de la Diputació de Barcelona. L'ex-president en va informar el director de la Biblioteca de Catalunya, senyor Jaume de Puig, per tal d'endegar les investigacions del cas. De papers o documents no en van aparèixer pas, però si més no aquestes primeres investigacions van servir per establir contactes amb antics treballadors de la casa, que pogueren donar algunes orientacions. Pel que sembla,

Documents trobats a les «capses verdes».

pels volts de l'any 1963, l'aleshores director de la Biblioteca de Catalunya (abans Central), senyor Felip Mateu i Llopis, va donar ordre de traslladar les capses verdes a l'arxiu de la Diputació de Barcelona. No havent-hi registre d'entrada en aquest arxiu, poques persones en sabien l'existència ni el trasllat. Posteriorment, Maria Macià s'entrevistaria amb el president de la Diputació de Barcelona, senyor Francesc Martí i Jusmet, i al cap d'un quant temps amb el seu successor en el càrrec, senyor Antoni Dalmau. Va ser aquest qui va ordenar una investigació a fons de l'arxiu. Aquesta investigació va ser feta per la directora de l'Arxiu de la Diputació de Barcelona, senyora Assumpta Rodon, que finalment va localitzar en unes lleixes a quatre metres d'alçada catorze paquets, el contingut dels quals coincideix amb el de les «capses verdes». Tot fa pensar que tant l'antic director de la Biblioteca de Catalunya, ja abans de jubilar-se, com després algú des de l'interior mateix de la Diputació (sembla que el senyor Rubio Cambroner) van fer per manera que el llegat de documents passés com més desaparegut millor davant la situació política que es vivia i que posava els documents en perill evident de desaparició. Ara bé, també en

aquest sentit el secret del trasllat dels documents de la Biblioteca de Catalunya a l'arxiu de la Diputació, segons explicava una informació apareguda al setmanari «El Món» (21 juny d'enguany) deia que «no es va fer d'amagat, sinó que fins i tot se'n firmaren els rebuts de lliurament».

la llarga marxa d'uns documents

La història d'aquests documents ve de lluny. Té origen en la temptativa frustrada d'un grup de militants d'«Estat Català» d'envair el país entrant per la Garrotxa des de França. Amb la fallida o l'avortament del projecte, Macià i els seus companys foren detinguts pels francesos, jutjats a París i els documents confiscats. Però durant el darrer any de govern de Macià, només un any abans de la seva mort, el govern francès que li concedia la màxima condecoració que dona aquell Estat, és a dir, la placa de Gran Oficial de la Legió d'Honor, i alhora li restituïa tots els documents que feien referència a les activitats d'uns anys abans. És a partir d'aquest moment que els documents semblen comen-

134

CATALUNYA.

Fulla n.º 6.

Documents trobats a les «capses verdes».

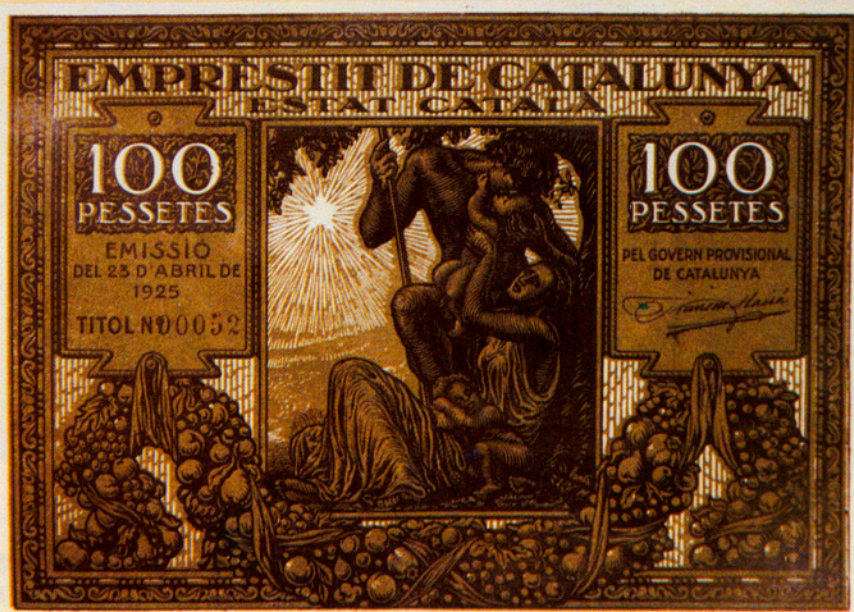
çar un llarg pelegrinatge i una vida més aviat catacumbal.

Francesc Macià, en recuperar tots els documents que feien referència als fets de Prats de Molló, va fer-los guardar a la casa que tenia a Vallmanya per raons que no se saben exactament. El cas és que allí es van estar fins que va esclatar la guerra i ja es veia venir que el front d'Aragó perillava. Va ser aleshores que el Servei de Recuperació Documental creat per la Generalitat de Catalunya l'any 1937 i del qual tenia cura Ricard Albert es va posar en moviment per salvar els documents. Va ser el mateix senyor Ricard Albert qui va anar a can Macià a Vallmanya. En unes declaracions fetes al suplement «Quadern de Cultura» del diari «El País» (17 de juny d'enguany), el senyor Albert deia: «Noestic segur que fos de nit, ni tampoc tan novel·lesc com avui volen fer creure alguns cronistes de diaris». I tot seguit hi afegia: «Les revolucions no són divertides i trencar amb les velles estructures que pesaven en l'Espanya del 36 va ser un prova de foc que va costar una guerra civil, que té molt poc d'aventurer i gairebé res de novel·lesc. A Vallmanya ens vam discutir amb els masovers, que lògicament desconfiaven, però això és tot».

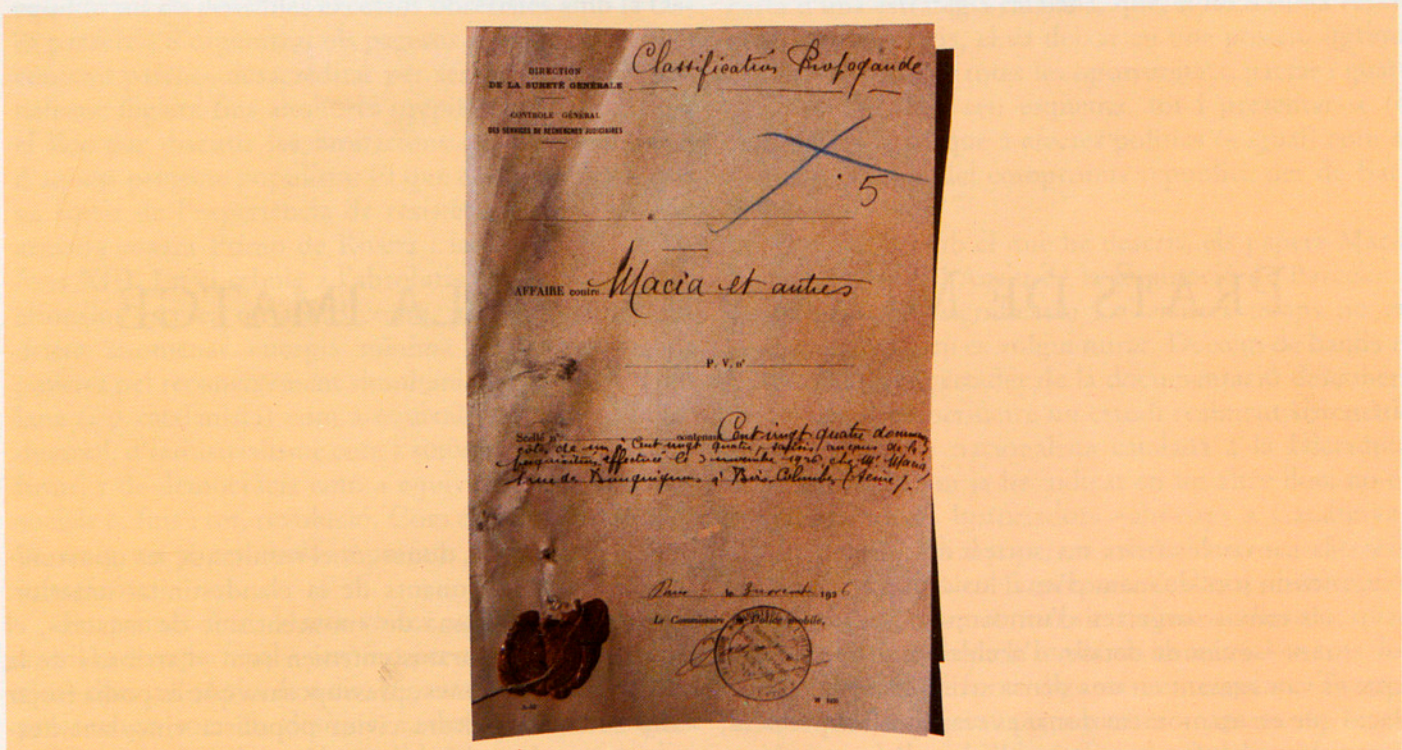
Finalment els documents de Macià foren traslladats al soterrani del jardí de l'Institut d'Estudis Catalans, justament davant de la Biblioteca de Catalunya, i van restar-hi fins a l'any 1963, que van passar a l'Arxiu de la Diputació de Barcelona, tal com hem explicat suara.

el llagut

Finalment, per completar el que hem anomenat «any Macià», tenim la descoberta de la reproducció a escala d'un llagut que els pescadors del Poble Nou van regalar a Francesc Macià el 19 de març de 1932. Pel que sembla i expliquen les cròniques, fou un 12 d'octubre de 1931, dia del Pilar, que va ploure a bots i barrals damunt Barcelona. Les inundacions, a la barriada de Pequín del Poble Nou, no li foren estalviades ni per una vegada. La Generalitat aleshores tot just constituïda i presidida per Francesc Macià va donar tota l'ajuda que va poder per tal d'atenuar en el possible els danys. Si fa no fa, mig any després l'agraïment dels pescadors a Macià es palesava fent-li el present del llagut. Amb la guerra, la barca es va perdre com tantes

Diferents models de paper moneda emesos l'any 1925.

Document de la policia francesa sobre l'afar de Prats de Molló.

Document pel qual el govern francès va concedir a Macià la Gran Creu de l'Ordre National de la Légion d'Honneur.

altres coses, fins ara, que sortosament ha estat recuperada i instal·lada a les sales del Museu Marítim. El periodista Josep Ma. Huertas és el qui n'ha seguit millor la història i en sap tots els detalls gairebé. Segons va explicar en un article publicat al diari «El Periódico» (11 de juliol d'enguany), va ser «un advocat laboralista de Barcelona, Antonio Martín, el qui, passant les vacances d'estiu como cada any a Écija, va descobrir dalt

d'un graner el vell llagut. Això era encara sota el franquisme i l'intent de retornar a Barcelona el record de Macià semblava força inútil. De moment, doncs, Antonio Martín va conservar el llagut en una casa que tenia a Vilanova i la Geltrú tot esperant temps millors. Són aquests d'ara, que han coincidit amb una sèrie d'esdeveniments que s'han aplegat al volt del cinquantenari de la mort de Francesc Macià. ■